

Dede Korkut Hikâyeleri

Halk Hikâyeleri - 1

HİKÂYE

DEDE KORKUT HİKÂYELERİ

- *Dede Korkut hikâyeleri*, 15. yüzyılın sonu 16. yüzyılın başı arasında Anadolu'da yazıya geçirildiği tahmin edilen, yazarı belli olmayan, Türklerinin düşmanlarıyla savaşlarını ve kendi aralarındaki mücadelelerini konu edinen destansı hikâyelerdir.
- Bugün *Dede Korkut Hikâyeleri* olarak adlandırılan eserin tam adı "Kitâb-ı Dedem Korkut Alâ Lisân-ı Tâife-i Oğuzan"dır.
- Eserde her biri bağımsız bir metin niteliği taşıyan on iki hikâye ve bir ön söz yer almaktadır. Hikâyeler anonimdir.
- Hikâyelerde adı geçen Dede Korkut, hikâyelerin yazarı değildir.
- adıyla da tanınan Dede Korkut, söylentilere göre Oğuzların Bayat boyundan Kara Hoca'nın oğludur.
- Oğuzlar arasındaki bütün sorunları çözen, onlara akıl hocalığı yapan, her mücadelenin sonunda yapılan şenliklerde kopuz çalıp şiir söyleyerek şairlik yeteneğini de ortaya koyan bilge bir kişiliktir.
- Bulunduğu toplumda belli nitelikleriyle öne çıkmıştır.
- Yeni doğan çocuklara ad koyma, derin bir bilgiye sahip olma ve doğaüstü güçlere yani kerametlere sahip olma, elçilik görevinde bulunma, yol gösterme, yardım etme ve darda kalanlara dua etme önemi özellikleri arasındadır.

Dede Korkut Hikâyelerinin Özellikleri

- Bu hikâyeler geçiş döneminin ilk ürünleridir.
- Hikâyeler bir olay örgüsüne dayandığı için modern hikâyeler, hem de şiir ve düzyazı iç içe olduğu için de halk hikâyelerine benzemektedir. Hikâyelerde olaylar düzyazı; duygular şiirle belirtilmiştir.
- Bu hikâyelerde olağanüstü olaylarla gerçek olaylar iç içedir.
- Oğuzların çevredeki boylar ile savaşlarının yanı sıra, Türk boylarının kendi iç mücadelelerinin de anlatıldığı öykülerden oluşur.

- Türk tarihine ait rivayetler, han ve beyler hakkında methiyeler, Türk töresine ait pek çok konu da işlenmiştir.
- Ahlak ve aile kavramları, en önemlisi de **kahramanlık** teması belirgin bir şekilde işlenmiştir.
- Hikâyelerde, Türklerin eski yaşamları ile ilgili ayrıntılar yanında, İslam dini ile ilgili özellikler de vardır.
- **Misafirperver olma, evlat, vatan sevgisi** gibi konular işlenir.
- Hikâyelerde aynı devirde ve aynı bölgede, bir hanın etrafında belirli bir hanlık düzeni içinde toplanmış bulunan Oğuz beyleri canlandırılmaktadır.
- Bu beyler arasında 12 hikâyenin kahramanları olan Dirse Han oğlu Boğaç Han, Bamsı Beyrek, Kazan Bey'in oğlu Uruz, Deli Dumrul, Kanlı Koca ve oğlu Kan Turalı, Kazılık Koca ve oğlu Yiğenek, Aruz ve oğlu Basat, Begil ve oğlu yer almaktadır.
- Hikâyelerde bu kahramanlar her zaman iyiliği ve doğruluğu öğütler. Güçsüzlerin, çaresizlerin her zaman yanındadır.
- Hile bilmezler, tok sözlü, sözlerinin eridirler. Türk milletinin birlik ve beraberliğini, millî dayanışmayı, el ele vermeyi telkin ederler.
- Hikâyeler **sade bir dille kaleme** alınmıştır.
- yy.da yazıya geçirilmesine rağmen hikâyelerde yabancı sözcük ve tamlamalara pek yer verilmemiştir.
- Olaylar destansı bir anlatımla verilmiş, klasik bir olay örgüsüyle ortaya konulmuştur.
- Hikâyelerde şiirsel bir anlatım vardır. Seci, aliterasyon, asonans ve söz tekrarları kulağa hoş gelen bir tını oluşturmuştur.

ETKİNLİK

Dede Korkut'la ilgili olarak aşağıdaki bilgilerden doğru olanları işaretleyerek belirtiniz.

1.	Hikâyelerde adı geçen bilge bir halk ozanıdır.
2.	Bazı hikâyelerin yazarı bazılarının da anlatıcısıdır.
3.	Olağanüstü güçleri olan ermiş biridir.
4.	Hikâyelerini kopuz eşliğinde söylemesi, müzikle ilgili bilgisi olduğunu da göstermektedir.
5.	Hikâyeleri 15. yy.da yazıya geçiren kişidir.

HALK HİKÂYELERİ

- Göçebe hayattan yerleşik hayata geçişin ilk örnekleri olan halk hikâyeleri, **yüzyıl**-dan itibaren halk ozanlarının /meddahların köy odalarında, düğün meclislerinde, kasaba ve kentlerin kahvehanelerinde saz eşliğinde anlattıkları hikâyelerdir. Bu hikâyeci âşıklar, **okuryazar, az çok kültürlü** kişilerdir. Hikâyelerin Türk edebiyatında bu özelliğe sahip ilk örneği **Dede Korkut Hikâyeleri**'dir.

Halk Hikâyelerinin İşlevi

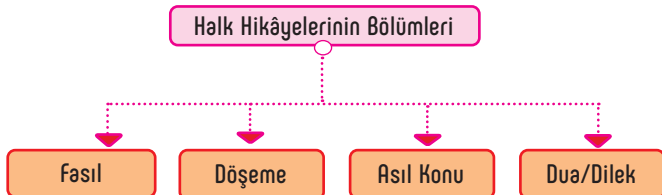
- Eğlenme ve hoşça vakit geçirme amacıyla ortaya konan bu hikâyeler, **işlevler** de yüklenmiştir.
- Hikâyelerde yaşanan olaylardan dersler çıkarılması, sabır ve sadakat gösterenlerin mutluluğa ulaşması, yalan ve hilenin kötü olduğu, sevginin yüceltilmesi gibi durumlar önemli mesajlardır.

Halk Hikâyelerinin Şekil Özellikleri

- Halk hikâyeleri, **şiiir ve düzyazı karışımı** bir yapıya sahiptir.
- Hikâyenin **anlatım** kısmı düzyazı, **duyguyu ve heyecanı** ifade eden bölümler ise şiiir olarak söylenir.
- Anlatıcı, hikâyenin düzyazı kısmında istediği değişikliği yapabilir. Konuya ekleme veya çıkarma yapmada serbesttir. Hikâyenin ana hatlarından sapmamak kaydıyla beğenmediği kısımları çıkarır veya hoşuna giden bir başka hikâyeyi uygun bir yere ilave edebilir. Ancak şiiir kısımlarında değişimler yapamaz.
- Masal, efsane, fıkra, dua, beddua, atasözü, deyim** gibi sözlü kültür ortamında oluşturulan diğer türlerden örnekler barındırır.
- Hikâyenin dili, sözlü versiyonlarında yalın ve anlaşılır olmasına rağmen yazılı versiyonlarında ağırlaşmaktadır.
- Hikâyelerin girişinde **kalıplaşmış** ifadeler vardır.
- Güzellerin ve çirkinlerin anlatımı, masallardaki gibi kalıplaşmış bazı sözlerle dile getirilir.

Halk Hikâyelerinin Yapısı

- Halk hikâyeleri anlatıcılar tarafından bir plan çerçevesinde anlatılır.

- Fasıl:** Genellikle **klîşe bir cümle ile** başlar. Şair bu kısımda divanı tarzında bir şiiir söyleyerek insanları hikâyenin atmosferine hazırlar. Bu kısımda söylenen manzum parça "peşrev/sersuhane" olarak adlandırılmaktadır.
- Döşeme (.....):** Manzum veya mensur cümlelerden oluşan **kalıplaşmış bir giriş** tir. Hikâyenin geçtiği yer ve zaman, hikâyenin kahramanları ve bunların aileleri tanıtılır.
- Hikâyenin Asıl Konusu:** Bu kısım bir **dua** ile açılarak burada Cenab-ı Allah'tan iyi dileklerde bulunulur.
- Açların yedirilmesi, çıplakların giydirilmesi, kimsesizlerin yatırılması gibi hususlar manzum veya mensur olarak anlatılır; ardından hikâyeye geçilir.
- Aşk hikâyelerinde âşığın sevgilisine kavuşmak için çektiği sıkıntılar; dinî-destani hikâyelerde ise din ve kahramanlık konuları ağır basar.
- Dua (Dilek):** Aşk hikâyelerinin büyük bir çoğunluğu sevgililer vuslata ermeden biter. Hikâyenin sonunda dua edilerek hikâye bitirilir.

Halk Hikâyelerinin İçerik Özellikleri

- Halk hikâyelerinin konuları genellikle aşk ve kahramanlıktır. Bazen de iki konu birlikte işlenir.
- Halk hikâyelerini oluşturan olaylar genellikle **gerçek ya da gerçeğe yakındır**. Bundan dolayı ortaya çıktıkları devrin koşullarından etkilenir. Söz gelimi, Köroğlu hikâyesi, Celali İsyanları sırasında ortaya çıkmıştır. Ancak bu hikâyelerin tümüyle gerçeği yansıttığı anlamına gelmez.
- Hikâyelerde kahramanlar ailenin tek çocuğu olarak olağanüstü bir biçimde dünyaya gelir. Burada dinî ve toplumsal âdetler devreye girer. Ya Hızır yardımcı olur ya da adak adanır.
- Hikâyelerde, kahramanın en büyük yardımcısı, Hazreti Hızır'dan sonra **attır**.

- Hikâyelerden bazıları âşıkların hayatı etrafında teşekkül etmiş olup onların başından geçen aşk maceraları anlatılır.
- Kahramanlar tarafından yapılan **dua ve beddualar mutlaka gerçekleştirebilir**.
- Halk hikâyelerinde **mekân** olarak genellikle şehir, ülke adları veya somut mekân adları (**saray, köşk, kale, dağ, bahçe vb.**) verilir fakat bunlarda da teferruatlı ve realist bir tasvir görülmez.

- Halk hikâyelerinde kahramanlar genellikle dört şekilde birbirlerine âşık olurlar
- ▶ Bade İçerek
- ▶ Aynı Evde Büyüyen Kahramanlar Kardeş Olmadıklarını Öğrenince
- ▶ Resme Bakarak Âşık Olma
- ▶ İlk Görüşte Âşık Olma

Konularına Göre Halk Hikâyeleri

Aşk Hikâyeleri

- Toplumun belleğinde çok uzun süre yaşayan aşkların hikâyeleştirildiği sevgi temalı halk hikâyeleridir.
- **Âşık Kız Âşık Garip, Tahir ile Zühre, Asuman ile Zeycan, Yusuf ile Züleyha, Leylâ ile Mecnun, Arzu ile Kamber, Bay Böğrek ile Akkavak Kızı, Derdiyok ile Zülfüsiyah, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Melikşah ile Güllühan, Elif ile Mahmut, Gül ile Sitemkâr,**

Dinî Temalı Kahramanlık Hikâyeleri

- Tarihe mal olmuş kahramanları veya dinsel açıdan önemli kabul edilen erdemli kişileri konu edinen halk hikâyeleridir.
- **Menâkıb-i Seyyid Battal Gazî, Fütuhu's-Şam, Fütüh-i Afrikiyye, Hazreti Hamza'nın Kahramanlıkları, Eba Müslim Horasani Kısasları, Hallac-ı Mansur, Yedi Yol Cengi, Hazreti Ali Cenklere, Hayber Kalesi, Kan Kalesi** gibi Hz. Ali ile ilgili hikâyeler örnek verilebilir.

Kahramanlık Konulu Halk Hikâyeleri:

- İçinde destana ait bazı özellikleri barındıran halk hikâyeleridir. **Köroğlu, Kirmanşah**

Hem Aşk Hem Kahramanlık Hikâyeleri

- **Kirmanşah, Yaralı Mahmut, Şah İsmail, Bey Böğrek, vb.**

.....	e. Çok iyi medrese eğitimi görmüş şairlerce saraylarda devlet adamlarına anlatılmış, toplumun üst kesimlerinin zevklerine hitap etmiştir.
.....	f. Muhavere, mukaddime, fasıl ve bitiş gibi bölümlerden oluşmaktadır.
.....	g. Masallarda olduğu gibi kalıplaşmış bir tekerlemeyle hikâyelere başlanmaktadır.
.....	h. Hikâyelerde olumlu ve olumsuz kahramanlar vardır.
.....	i. Hikâyeler, belli bir plan doğrultusunda başlar, gelişir ve son bulur.

ETKİNLİK - 4

Halk hikâyeleriyle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden doğru olanlara "D", yanlış olanlara "Y" yazınız.

.....	a. Olağanüstü olaylarla gerçek olaylar iç içedir.
.....	b. Hem şiir hem de düzyazı bölümlerinden oluşmaktadır.
.....	c. Türk edebiyatında 10. yy.dan itibaren görülmeye başlanmıştır.
.....	d. Sözlü kültür ürünleri olan masal, efsane, fıkra, dua ve beddua gibi türler hikâyelerin içinde geçebilir.

